

Соловйова Л.І. Діагностика готовності дитини до шкільного життя: регулятивний компонент діяльності. *Дитинство XXI століття: інноваційна освіта* : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. (Обласний коледж «Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка» Полтавської обласної ради, 21 жовтня 2022 року) / ред.-упоряд. Т.В. Кулікова. Методичний кабінет. Кременчук, 2022. С. 14–18. URL: https://kpk.edu.ua/wp-content/uploads/2022/12/V-Всеукр_конференція_ДО_21.10.2022.pdf (дата звернення 30.11.2022). Індeksuється в інших наукометричних базах даних (Google Scholar).

Соловйова Л.І.

кандидат психологічних наук

старший науковий співробітник

Інститут психології імені Г.С. Костюка

НАПН України

м. Київ

ДІАГНОСТИКА ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ ДО ШКІЛЬНОГО ЖИТТЯ: РЕГУЛЯТИВНИЙ КОМПОНЕНТ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний підхід до оцінювання психологічної готовності 6(7)-річної дитини до шкільного життя має ґрунтуватися на аналізі розвитку її особистісних надбань. Саме вони, як зазначено у Базовому компоненті дошкільної освіти (2021), є основою сформованих у цьому віці ключових компетентностей та наскрізних життєвих вмінь і навичок, які й забезпечуватимуть здатність майбутнього першокласника до активного, творчого впровадження набутого досвіду у шкільне життя. Такими ключовими психологічними досягненнями у розвитку старшого дошкільника визначають розвинену «здатність самостійного мислення на основі образних і словесно-логічних понять, розвиненість емоцій та здатність керувати своєю поведінкою», які виявляються під час дитячої діяльності, в процесі взаємодії з ровесниками, дітьми іншого віку та дорослими [2, с. 4]. У нашій праці, що є частиною експериментального дослідження лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України «Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи» (№ 0121U107587; 2021-2023 рр.), маємо за мету схарактеризувати регулятивний компонент діяльності як один з критеріїв комплексної оцінки готовності дитини до шкільного життя.

Для діагностування готовності дитини 6 (7) років до школи науковцями лабораторії психології дошкільника розроблено комплекс діагностичних завдань «Чарівні перетворення». З його допомогою можливо визначити актуальний стан розвитку у старшого дошкільника провідної ігрової діяльності, а також емоційно-ціннісного, пізнавального, комунікативно-мовленнєвого, творчого, регулятивного змістового компоненту діяльності - основи сформованих соціально-психологічних якостей, життєвих вмінь та навичок, необхідних дитині для успішного входження у шкільне життя та здійснення навчання і розвитку в межах сучасної школи. Пропоновані до виконання дитиною завдання об'єднані в одну сюжетну лінію та мають ігровий характер.

Регулятивний компонент діяльності в якості критерію комплексної оцінки готовності старшого дошкільника до школи розкриває можливості майбутнього школяра активно реалізувати набутий досвід безпосередньо у пізнавально-практичній діяльності, здатність керувати своїми діями в процесі досягнення мети. Показниками оцінки розвитку регулятивного компоненту діяльності дитини 6 (7) років визначалося оволодіння нею такими формами довільної регуляції як: - вміння виконувати дії за зразком; - вміння виконувати дії за словесною інструкцією (дотримуватися правил гри та взаємин, власного задуму); а також - вміння виявляти цілеспрямованість, активність у досягненні мети, готовність долати труднощі [3, 4]. Оцінювання сформованості довільної регуляції дій дитини здійснювалося за результатами її взаємодії з дорослим та виконання усіх діагностичних завдань за п'ятибальною шкалою оцінок, від найвищого до найнижчого рівня прояву означеної здатності відповідно.

У апробації комплексу діагностичних завдань «Чарівні перетворення», здійсненої у листопаді 2021 року взяло участь 243 заклади дошкільної освіти та 49 закладів загальної середньої освіти з різних регіонів України. Усього обстеженням було охоплено 292 респонденти у віці від 5 років 1 місяця до 7 років, з яких 146 хлопчиків і 146 дівчаток. Середня тривалість діагностичної взаємодії – 25 хвилин.

Аналіз отриманих даних під час виконання дітьми діагностичних завдань надає нам можливість зробити узагальнення стосовно адекватності й доцільності застосування означених показників оцінки розвитку регулятивного компонента діяльності у діагностиці готовності дитини старшого дошкільного віку до шкільного життя.

У першому показнику розкривається п'ять рівнів прояву старшими дошкільниками вміння самостійно виконувати цілеспрямовані дії за отриманим від дорослого зразком виконання завдання. Найвищий рівень з оцінкою у 5 балів показали 23,62% дітей у віці 5,0 – 5,5 р., 33,33% дітей 5,6 – 6,0 р., 40,38% дітей 6,1 – 6,5 р. та 47,06% дітей 6,6 – 7,0 років життя. Нижчі рівні з оцінками 1 та 0 балів, які означали відмову респондентів від діяльності після декількох невдалих спроб та одразу без спроб демонстрували 4,73% дітей 5,0 – 5,5 р., 1,04% дітей 5,6 – 6,0 р. та 0% дітей 6,1 – 6,5 р. та 6,6 – 7,0-річного віку.

Другий показник свідчить про вміння дітей виконувати відтерміновану у часі словесну інструкцію дорослого, самостійно та послідовно будувати свої дії згідно з нею та отримувати необхідний результат. На найвищому рівні прояву демонстрували свої вміння 23,62% дітей 5,0 – 5,5 р., 29,11% дітей 5,6 – 6,0 р., 44,23% дітей 6,1 – 6,5 р. та 47,06% дітей у 6,6 – 7,0 -річному віці. Нижчі рівні виконання завдання у разі відмови від діяльності (з відповідним оцінюванням у 1 та 0 балів) показали лише 1,57% дітей 5,0 – 5,5 р. та 1,04% дітей 5,6 – 6,0 років життя.

Третій показник містив інформацію про вміння старших дошкільників вирізняти, усвідомлювати, приймати труднощі, які постають на заваді реалізації мети діяльності та самостійно їх долати. Найвищий рівень прояву здатності докладати вольові зусилля для подолання труднощів на шляху досягнення бажаного результату виявили 33,86% дітей у віці 5,0 – 5,5 р., 50% дітей 5,6 – 6,0 р., 44,23% дітей 6,1 – 6,5 р. та 52,94% 6,6 – 7,0 -річних дітей. На найнижчих рівнях прояву даного вміння, тобто при відмові від діяльності при перших труднощах та одразу без спроб (відповідно 1 та 0 балів) були 3,15% дітей 5,0 – 5,5 р. та 1,04% дітей 5,6 – 6,0-річного віку.

Отже, згідно із поданими даними діагностики маємо можливість стверджувати про виражену позитивну динаміку здатності дітей старшого дошкільного віку здійснювати довільну регуляцію своїх дій за визначеними показниками. У віці від 5 до 7 років спостерігаємо поступове збільшення кількості дошкільників з високим рівнем прояву означених вмінь та відсутність дітей 6 -7 років життя з низькими рівнями прояву довільної поведінки. Вважаємо, що запропоновані у комплексі діагностичних завдань «Чарівні перетворення» показники розвитку здатності дитини керувати своїми діями є достатньо вичерпними та доцільними у використанні в якості характеристики сформованості у старшого дошкільника регулятивного компонента діяльності як одного з критеріїв комплексної оцінки готовності дитини до шкільного життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) / під наук. керівн. Т.О. Піроженко. Київ, 2021, 37 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf. (дата звернення 04.04.2022).
2. Методичні рекомендації до Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти). Київ, 2021. 58 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/605/0be/86b/6050be86b4f68482865820.pdf>. (дата звернення 04.04.2022).
3. Соловйова Л.І. Регулятивний компонент діяльності у складі критеріїв комплексної оцінки готовності дитини до шкільного життя. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2021. № 36 (2). С. 99–104. DOI: <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2021.3614>. URL: <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal/issue/current> (дата звернення 04.04.2022).
4. Соловйова Л.І. Регулятивний компонент діяльності як критерій оцінки готовності дитини до школи. *Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи* : м-ли ІІ Всеукр. наук.-

практ. семінару (Київ, 20 травня 2021 р.). Київ, 2021. С. 218–222. URL:
<http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/725229> (дата звернення 04.04.2022).